

POSUDEK MAGISTERSKÉ PRÁCE MGR. PAVLY VITOUŠKOVÉ

Novodobé dějiny protestantismu na Mostecku [rukopis]: diplomová práce / Mgr. Pavla Vitoušková; vedoucí práce: Peter Morée.-- Praha, 2018. – 235 s.

V předložené diplomové práci si autorka klade za cíl „sumarizovat poznatky z dějin reformace na Mostecku“, které získala studiem materiálů v archivech, četbou literatury, rozhovory s pamětníky a návštěvou míst spojených s reformací. Práce je rozvržená do šesti kapitol a je doplněna třemi textovými přílohami a rozsáhlým souborem fotografických příloh (69 stran).

Autorce nelze upřít snahu a píli, se kterou se tématu věnovala. Využitím archivního materiálu především v 5. (resp. od podkapitoly 5.5) a v 6. kapitole představuje nepochybně průkopnický počín a přínos v poznání dějin mosteckého sboru ČCE. Bohatá fotografická příloha a autorčina návštěva zmíněných míst rovněž odpovídá současnému trendu zaměřenému na „místa paměti“.

Na druhou stranu je zřejmé, že autorce schází historická erudice a základní dovednosti pro historickou práci, ať už s archivními prameny nebo při práci s pamětníky („oral history“). Schází důkladnější popis archivních pramenů, charakteristika fondů a jejich dochování (např. o chybějící korespondenci z let 1961-1967 je zmínka jen v textu práce, s. 104). Autorka v poznámkách pod čarou nedostatečně odkazuje na archivní materiál, seznam použitých archivních fondů v seznamu literatury není uveden. Také rozhovory s pamětníky by bylo vhodné alespoň stručně a konkrétně zmínit, tj. s kým a kdy byly autorkou vedeny rozhovory.

Jiným projevem absence historické erudice je autorčino nekritické používání pramenů a nerozlišování jejich důvěryhodnosti. Zjevné je to např. v přebírání časových údajů. Např. při pobytu Jana Kapistrána v Mostě jsou v textu práce uvedeny vedle sebe dva časové údaje („Do Mostu přišel Kapistrán ze Saska v dubnu 1452 a pobyl zde do října téhož roku.“ s. 26, „V Mostě pobyl od března do července 1452“ s. 27; autorka sice v pozn. 99 uvedla, že jeden údaj je z práce historika Petra Hlaváčka a druhý z kroniky sboru v Lounech od Josefa Šplíchala, ale nepokusila se ani posoudit, který autor je blíží pravdě nebo problém elegantně obejít uvedením pouze roku). Stejně tak v případě data ordinace Václava Řezníčka (1923 nebo 1924, s. 71), kde by snad bylo možné ověřit (např. dotazem v archivu ČCE), zda má pravdu Jan Opočenský nebo Josef Šplíchal (ten dokonce uvádí konkrétní datum /21. 10. 1923/ a místo ordinace /sokolovna v Trnovanech/).

Zásadnější je tento problém (nerozlišování charakteru pramenů a literatury) v pasážích, kde autorka nekriticky přebírá některé „legendy“. Např. „historickou záhadu, proč Žižka po dobytí Chomutova nevyrazil pomstít se Mostu“ (s. 24) je možné snadno vyřešit i bez odkazu na uvedenou legendu. K dobytí Chomutova totiž došlo už v březnu 1421, zatímco k porážce vojska u Mostu, vedeného ambiciózním a poněkud zbrklým Janem Želivským, došlo až v srpnu 1421. Jan Žižka se v té době zotavoval ze svého zranění druhého oka, které utrpěl v červenci 1421 u hradu Rabí. Přesto doprovázel trestnou výpravu, která byla jako odvěta k Mostu vyslána a dosáhla svého cíle, ústupu Míšenských, aniž by se znovu pokusila o dobytí města (bylo třeba se soustředit na II. křížovou výpravu). To vše by autorka našla v aktuální standardní příručce českých dějin *Velké dějiny země Koruny české* (konkrétně díl V., s. 301-302), kde jsou odkazy na další literaturu, zvláště na článek historika Petra Jančárka *Bitva u Mostu 1421* z roku 1966. K nadstandardním detailům už patří třeba otázka, zda autorkou zmíněný obraz „Bitva husitů u mostu“ (s. 24 a obr. 2/2) je uložen ve sbírkách Okresního muzea Most, jak autorka uvádí, nebo v kapli krejčích a postřihovačů (podle bakalářské práce Kateřiny Srpové *Stavba a mobiliář děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie v kontextu s historií města Mostu* z roku 2017, KTF). Podobnými detaily je např. nezmíněná existence obrazu „Vražda jeptišek v Mostě“ ze 17. století, který město Most získalo v roce 2016 z muzea v německé Mišni z pozůstalosti baronky Ulriky von Levetzow nebo skutečnost, že autorkou citovaný popis bitvy u Mostu od Johannese Leonise je od února 2018

dostupný i ve fondu knihovny ETF (Leonis, Johannes. *Die älteste Erzählung von der siegreichen Vertheidigung der Stadt Brüx: gegen die Husiten I. J. 1421: und vom Ursprunge des Mariaschnee-Festes in Brüx*. Prag: im Verlage des Stadtrathes von Brüx, 1877). Autorka přebírá citaci Johannese Leonise z knihy Johanna Nepomuka Coriho (s. 22, ale v pozn. 82 schází odkaz na číslo stránky, ostatně jako u všech citátů z této práce).

Větší pozornost by si zasloužilo tvrzení, že děkanský kostel v Mostě byl kostelem simultánním (s. 61). Autorka tento názor uvádí pouze s odkazem na článek faráře Karla Kyjáňka v Kostnických jiskrách a stručnou zmínkou v dějinách Ferdinanda Hrejsy, poté vkládá stručnou podkapitolu založenou v podstatě jen na informacích z Wikipedie (s. 61-62). Škoda, že místo toho nevezala do ruky nejnovější odbornou literaturu, dílo Michaely Ottové a Jana Royta *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě v době konfesních změn (1517-1594)* z roku 2014, která tento poměrně unikátní případ dokládá na základě studia pramenů. Ostatně autorka žádné odborné dílo věnované děkanskému kostelu v Mostě nezmiňuje (přitom jich existuje několik viz např. bibliografie v již zmíněné bakalářské práci Kateřiny Srpové). Podobně by bylo třeba lépe doložit tvrzení o přispění obou církví „rovným dílem“ na obnovu děkanského chrámu (opět autorka spoléhá na tvrzení Karla Kyjáňka, s. 29). To by bylo možné např. nahlédnutím do dochovaných účetních knih stavby děkanského kostela z let 1515-1519 (jejich edici vydal Martin Myšička v roce 2006). Např. Kateřina Srpová k tomu ve své práci uvádí: „Nejméně se na sbírce podílela města ve vnitrozemí Čech, kde se obyvatelstvo hlásilo k utrakvismu.“ (s. 21). V kontextu sbírek na obnovu děkanského chrámu mě překvapilo tvrzení autorky, že podle buly Lva X. „budou odpuštěny minulé hříchy, a tomu, kdo přispěje větším obnosem, budou odpuštěny i hříchy budoucí“ (s. 28). Myslím si, že studentka na teologické fakultě by měla vědět, že odpustky nenabízely odpuštění hříchu, ale pouze odpuštění časných trestů za hříchy.

Je škoda, že uvedené nedostatky kazí dojem z celé práce, jejíž největším přínosem jsou kapitoly 5. a 6. Zvláště kapitola 6. (s. 104-147) o nemovitostech ve vlastnictví sboru představuje zajímavé a objevné údaje na základě autorčina studia archivních materiálů. Možná je škoda, že se autorka více nesoustředila jen na tyto dvě kapitoly (bylo by třeba více doladit podkapitoly 5.1-5.4), které mají dohromady více než 80 stran, tj. dostatečný rozsah. Místo dějin města a popisu jeho sakrálních památek, k čemuž existuje již dostatek literatury, se mohla autorka pokusit zasadit život sboru do kontextu specifické situace města a místa. Ostatně sama autorka v závěru práce zmiňuje „mnohé nepřízně“, kterými byl život mosteckého sboru „nezaslouženě provázen“: „Zábor Sudet, likvidace města, špatné životní prostředí, změny ve složení obyvatelstva“. Škoda, že na vliv těchto „nepřízní“ nesoustředila větší pozornost. Určitou inspiraci o specifické poválečné situaci města Most možná mohla nalézt v pozoruhodné práci historika Matěje Spurného *Most do budoucnosti: laboratoř socialistické modernity na severu Čech* z roku 2016. Bylo by zajímavé si pokusit položit otázku, zda a jak sbor prožíval a případně reagoval na společenské události v regionu (např. poválečné procesy viz práce Ivany Rapavé *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*. 2010). Některé zajímavé podněty jsou obsaženy ve vzpomínkách Otakara Fundy, které autorka uveřejnila v příloze. Samozřejmě i v tomto případě by bylo třeba různá tvrzení kriticky ověřovat. Jak si např. vysvětlit Fundovu charakteristiku, že farář Karel Kyjánek byl „tragická postava“ (s. 160)? Autorka ve své práci tvrdí, že „dle pamětníků byl br. Kyjánek tragickou postavou“ (s. 101). Plurál naznačuje, že to zřejmě není tvrzení pouze Fundy. Kdo to ještě tvrdil a co tato charakteristika znamená, není zřejmé.

Vhodnějšímu zaměření práce by prospěla větší pozornost při formulování cíle práce, který je příliš obecný. V anotaci (!) je formulován slovy „sumarizovat poznatky z dějin reformace na Mostecku“ v úvodu již lépe, ale přesto hodně obecně uvedla, že obecný zájem o dějiny jí přivedl „k otázce o původu mosteckého sboru a životě předchozích generací, které sbor budovaly a utvářely“ (s. 1). Autorce se skutečně podařilo „nashromáždit značné množství materiálu, které bylo nutné roztřídit podle času a

témat“, jak uvedla v závěru (s. 148). Ale zatímco „úvodním kapitolám“ (tj. 1.-4.) věnuje v závěru pozornost, tak přínos 5. kapitoly zůstává poněkud stranou a autorka se uchyluje pouze k poněkud obecnému a neurčitému tvrzení, že faráři se do Mostu „příliš nehrnuli“ (Našla pro to v pramenech nějaké doklady?) a „obětavost je největším pokladem mosteckého sboru“ (s. 150). Naopak problém s „chybějící střechou nad hlavou“ dokumentuje 6. kapitola důsledně.

Velký rozsah práce s sebou logicky nese větší riziko chyb a překlepů. Např. ve finální verzi práce tak zůstala autorčina poznámka v citaci, zda rozepsat zkratky (s. 39), u Vladimíra Kopeckého došlo zřejmě k překlepu, na sboru působil od roku 1972 nikoliv 1979 (s. 102), „Kapitola je *doplňím* fotodokumentací z míst...“ (s. 2) atd.

Zásadnějším nedostatkem je seznam literatury a její citace. Už byla zmínka o nedostatečné citaci archivních pramenů a chybějící popis a seznam využitých fondů. U řady knih nebo článků autorka v poznámkách pod čarou neuvádí odkaz na stránky, zvláště zarážející je to např. v případě údajných citátů z knihy Johanna Nepomuka Coriho. Některé položky v seznamu literatury jsou nesrozumitelné (např. Infocentrum Deutschkatharinenberg, 12. 5. 2018) nebo nesmyslné (např. Zdroje doporučené R. Králem: Král, R. I. (kronikář): Výpisky z dějin Hory Sváté Kateřiny, 1972; Walter, A.: Aus Alt Katharinaberg, 1928; Philipp, E.: Erinnerungsbuch der Gemeinden, 2002. – Pokud autorka uvedené práce nepoužila, nemají v seznamu literatury co dělat.). Některé údaje vzbuzují pochybnost (např. Mostecký deník, 28. 3. 2011 bez uvedení článku nebo stránky – na základě vyhledání uvedeného citátu Heleny Ambrosové /na s. 53/ se domnívám, že jde o článek *Knihovna vystavuje unikátní tisky starého Mostu*, zveřejněný na internetu 28. 12. 2011). Při podrobnějším pohledu na seznam literatury se zdá, že autorka využívala výrazně více internetové zdroje než odbornou literaturu (kromě výše uvedených děl by bylo možné doporučit např. jak popularizační dílo Radka Petržilky *Dějiny města Mostu v datech*, 2014 tak publikaci z edice Historický atlas měst ČR Bičík, Ivan a kol. *Most 2014* atd.).

Přes uvedené výhrady a zvláště k přihlídnutí ke kapitolám 5. a 6. předloženou magisterskou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji **hodnocení D – uspokojivě**.

Pro případný rozhovor při obhajobě navrhuji otázky:

Vyberte některou z „nepřízní“ (kromě chybějící střechy nad hlavou), které provázely mostecký sbor a zkuste na základě Vašeho studia uvést, jak se do života sboru a jeho členů promítí? Jak by bylo možné pokračovat v dalším studiu života sboru v kontextu specifické společenské situace v Mostu?

12. 9. 2018

Mgr. Martin Vaňáč, PhD